



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Secunda. De Intellectu, & Voluntate Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

Angelorum nomine Michaëlis, veluti omnium Principis, eumq; appellat Primatem celestis exercitus, Principem militiæ Angelorum & præpositum Paradisi, quare singulari privilegio constitutus est Custos Ecclesiæ Catholicæ, sicuti olim Synagogæ, quâvis regulariter ad similia ministeria soleant angeli ex inferioribus ordinibus & Hierarchiis deputari. Nec refert, quod in Canonica Judæ dicatur *Arch-Angelus*, quia ibi non significat aliud, quàm per antonomasiam, Principem Angelum, non verò de penultimo ordine: Simili modo dicitur Danielis 12. *Princeps Magnus*, quia nimirum supremus inter celestes spiritus: quo etiam sensu accipiendum est illud Daniel. 10. *Ecce Michaël unus de Principibus primis*, unus scilicet & is maximus, quasi diceret, primus inter principes primos, sicut Gen. 1. dicitur: *Et factum est vespere & mane dies unus*, id est primus. Ex quo autem ordine sit S. Gabriel, incertum est inter Authores, mihi tenendum est cum Mellisso Doctore, eum esse de secundo ordine *Arch-Angelum*, ut supra videre licuit; Eum sequitur Angelicus Doctor 3. p. q. 30. a. 2. ad 4. & probabiliter addens, eum esse supremum de isto ordine; Nec refert, quod Lucæ 1. de seipso dicat: *Ego Gabriel, qui adsto ante Deum*, nam tò *adstare* multipliciter in Scriptura accipitur, si enim accipitur, prout

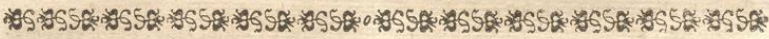
significat, præsentis Dei vultu frui, sic omnes Angeli adstant; si verò accipitur *adstare* pro communicatione majorum mysteriorum, sicut Secretarii adstant intimiis suis Principibus, sic adstitit particulariter S. Gabriel, utpote, cui uni concessum fuit, ut tantum mysterium nuntiaret Virgini Mariæ.

Quæres 2. *An etiam in Dæmonibus sit talis ordo?* R. Certum esse inter ipsos esse aliquam præminentiam, verùm incertum, utrum sint divisi in tales ordines:

VII.
In Dæmonibus est ordo.

Prima pars patet ex Scriptura Matth. 9. ubi: *Belzebub dicitur Princeps Dæmoniorum*; & 15. *Qui paratus est Diabolo* (per antonomasiam) & *Angelis ejus*: ad Ephes. 6. ubi Apostolus vocat Dæmones: *Principes & potestates tenebrarum harum*.

Patet etiam secunda pars: Quia nec ratione, nec autoritate hoc constat, aut oppositum: probabilius tamen videtur, inter Dæmones non esse tales ordines, cum de Divina misericordia præsumendum sit, nullum integrum Angelorum chorum cecidisse, imò ex uno tantum, quotquot ceciderunt, à quali & ab omni malo liberet nos Dominus Rex Angelorum.



DISPUTATIO II.

DE INTELLECTU & VOLUNTATE ANGELORUM.

EX animasticis tota hac Disputatio resolvitur facile posset, nam in his ob paritatu rationem eodem modo discurrendum est, nam licet intellectus Angelicus specie differat ab humano, ut probabilior tenet opinio, & clarè colligitur ex dictis superius, nam supposito, quòd sit substantia Angelica identificatus, dimanat à subjecto specie distincto, est q. identificatus sps, sequitur bene, quòd etiam distinguatur specie ab intellectu alterius subjecti specie distincti, est q. perfectior humano, non per additionem gradus ad gradum, & perfectionis intensibilis, sed substantialis; licet, inquam, specie differant, in ratione generica intellectivi tamen conveniunt, unde eodem modo de iis est philosophandum, ne tamen mancus sim & brevior, quæ specialem difficultatem habere videbuntur, hic particulariter proponam. Sit igitur

QUÆSTIO I.

An intellectus Angelicus sit discursivus?

I. Non loquar de discursu virtuali, quando videlicet intellectus non progreditur per plures actus ab una cognitione ad aliam determinatam à priori, licet bene transeat ab uno objecto ad aliud, ut, quando cognoscit effectum in causa, qui actus æquivaleret duobus, hunc enim discursum negat nemo Angelis, difficultas tamen est de formali, quando scilicet distinctis actibus ex aliquo medio cognito infertur connexio duorum exteriorum inter se, quia cognita sunt identificari illi vel connecti illi medio, & e contra negantur connexa inter se, quia cognita sunt divisa ab illo medio. In hac materia prima opinio est D. Thomæ, p. p. q. 58. a. 3. dicentis, Angelos non discurrere, movetur ad hoc, quòd comparet Angelum corporibus celestibus, qui ex moribus suam perfectionem non habent, sicut hæc inferiora, sed ex natura

F. Amandi Hermann Metaphysica.

sua, sic intellectus Angelicus non habet suam perfectionem per motus discursivum, sed statim ex natura sua. Scotus verò in 2. dist. 7. q. unica §. contra Conclusionem, & in præm. lib. 1. q. 4. utrum Theologia sit scientia, docet, intellectum Angelicum esse formaliter discursivum, cum quo ad quæstionem resolutivè

Dico: Intellectum Angelicum ex natura sua est formaliter discursivum. Ita post Scotum, Suarez & plures alii. Contra D. Thomam & suos, videturq; esse contra D. Augustinum lib. 4. de Genesi ad litteram c. 33. & D. Bernardum Serm. 6. in Cant. in rei veritate autem non est, quia Sancti Doctores aliud non intendunt, quàm, quòd Angeli Sancti facillimè, & non per tantos labores intelligant, ut intelligendo & discendo tempore egant, sicut discimus & intelligimus nos.

II.
Intellectus Angelicus est discursivus.

Probatur Conclusio Ratione Scoti primò: Omnis quidditas subjecti cognoscitur

cognoscibilis continet in se veritates virtualiter, quas notas potest facere intellectui, cuiuscunque potenti cognoscere illam, sed hoc est discurre formaliter, ergo intellectus Angelicus circa quidditatem, & ejus veritates virtualiter contentas discurret formaliter. Major patet, quia corpus continet plures veritates, quæ ex illo sunt educibiles, animal, homo, &c. probatur etiam minor, quia tunc formaliter discurretur, quando ex aliquo priori, pro aliquo priori etiam natura (temporis enim in Angelis non requiritur) educitur aliqua veritas, quæ suam veritatem habet à priori, ergo. Subsumo, sed Angeli sic habent plures veritates, ergo discurre formaliter. Et quàmvis hoc sit imperfectio in Deo, & in beatitudine formalis, non est tamen imperfectio in Angelo secundum se, sicut nec est imperfectio in homine. Unde

Probatur Conclusio secundò:

Quidquid perfectionis competit intellectui humano, quod in intellectu Angelico non arguitur imperfectio, est illi attribuendum, sed colligere ignotum ex rebus alioquin notis est perfectio in intellectu humano, & nullam imperfectio arguit in Angelico, ergo. Probatur mi. quoad secundam partem, in qua sola vertitur difficultatis cardo, quia non est imperfectio in aliquo, qui non habet ex se aliquam perfectionem, posse illam acquirere eo modo, sine quo non posset illam habere ex se, sed intellectus Angelicus non habet cognitionem ex se omnium rerum, earumque quidditatum, & veritatum formaliter & virtualiter contentarum, ergo non est imperfectio in illo, posse ex cognitione aliquarum rerum, quas habere posset, hic & nunc acquirere per discursum aliarum, quas posset ignorare. Maj. est clara, & probatur à paritate hominis, in quo non est imperfectio, quòd mediante discursu acquirere possit cognitiones rerum, quas aliàs ignoraret: minor patet, quia angelus non cognoscit omnia futura, aut secreta cordium, & licet illa cognosceret qualitercunque, non cognoscit omnia evidenter, illa alia autem cognitio non impediret, quin per discursum aliqua cognosceret.

III.

Dices: Licet Angelus ex se non habeat cognitiones omnium rerum, exigit tamen, ut illas habeat, quotiescunque vult, aut debet habere absque discursu, ergo. Probatur ant. quia talis exigentia est perfectionis in ipso, & negatio ipsius esset imperfectio, sed si discursu acquirere posset aliquas cognitiones, non haberet talem exigentiam, & consequenter quòd Angelus posset acquirere discursu ulla cognitiones argueret in illo imperfectio. Contrà, Angelus non habet exigentiam, ut cognoscat secreta cordium, nec cognoscit ea toties, quoties vult, & tamen non est imperfectio in ipso.

Instabis: Angelus exigit, ut, quando deberet de talibus rebus aliquid cognoscere, talis cognitio ipsi tribueretur absque discursu, maxime cum probabilis sit, Angelos habere à primo instanti species omnium cognoscendorum aliquando ab illis, idque à Deo per infusionem. Contrà; hoc gratis asseritur, imò

contrarium probari potest, quia cum Deus dederit Angelo virtutem acquirendi illam cognitionem, mediante discursu, sine causa & necessitate daret illi eam cognitionem absque discursu, aut spectem ad illam requisitam. Adde, illud, quod adversarii dicunt de universalitate specierum, quasi scilicet daretur Angelo una species representativa rerum omnium, aut diversæ species omnium rerum, esse quid fictitium, & nullo solido fundamento innitum, dato quoque, quòd hoc argueret in Angelo imperfectio, non habere tales species, & habere eas perfectionem, non propterea sunt concedendæ, cum nec ratione, nec auctoritate sufficienter ostendi possint, nec omnis perfectio ipsi non repugnans admittenda. Directè contra conclusionem

Arguitur I. Si intellectus Angelicus

esset discursivus, non distingueretur ab humano, sed hoc est falsum, ergo. R. negando sequelam, quia cum hoc, quòd intellectus tam angelicus, quàm humanus sit discursivus, optime stat quòd in aliis rationibus differant specificè. Deinde secundum adversarios non sequitur, ex eo, quòd intellectus angelicus conveniat in omnibus, quòd non sint discursivi, esse ejusdem speciei, ergo nec sequitur ex eo, quòd angelicus & humanus intellectus conveniant in hoc, quòd sint discursivi, esse ejusdem speciei, nec etenim est potior ratio, quare ex convenientia aliquorum in discursivitate posset inferri identitas specifica ipsorum, quàm ex convenientia aliorum in non discursivitate ipsorum Angelorum identitas specifica eorundem.

Instatur:

Hinc sequeretur, rationale, seu discursivum, quod est differentia hominis, esse commune homini & Angelo, sed hoc est absurdum, ergo. Major patet: quia uterque esset æque discursivus. Minor probatur, quia duo genera diversa, qualia sunt Angelus & homo, non possunt esse sub eadem differentia, ergo. R. dist. ma. Discursivum, quod est differentia hominis, nego ma. discursivum ut hic concedo, & dist. similiter min. nego conleq. discursivitas autem hominis non est quæcunque, sed dependens à phantasmatis, seu apte ad illis dependere, & à concursu organi corporalis, in ordine, ad discursum formandum, talis autem non est discursivitas Angeli, ergo. R. 2. admittendo sequel. negando min. cum antecedente probationis, quia multa genera diversa contineri possunt sub una differentia, & defecto continentur sub irrationalitate diversissima genera, quæ non sunt rationalia.

Quæres: an intellectus Angelicus discurrere possit in materia certa? R. affirmativè, quantum est de se, quàmvis probabilis sit, cum defecto non sic discurre.

Probatur prima pars: Quia est materia certa & evidens Angelo, quòd deus Deus, sed intellectus ejus potest hoc per discursum ostendere, quantum est de se, ergo. prob. mi. quia Deus posset Angelo infundere species creaturarum tantum, & non sui, sed intellectus ex se discursivus, qualis est Angelicus ex dictis, posset illis mediante discursu demonstrare

existentiam Dei, tum, quia id homines possunt, tum, quia sine fundamento eis id negaretur.

VI. Dices: In tali casu ante discursum, quo Angelicus intellectus cognoscit existentiam Dei, non est ipsi certa & evidens, ergo ex eo, quod de existentia Dei discurret, non sequitur, quod in materia certa & evidenti discurret. Contrà est materia certa & evidens intellectui Angelico, quod Deus existat & posset etiam talis esse mediante discursu in tali casu, in responsione autem non aliter intelligo, quod in materia certa & evidenti possit discurrere, quantum est de se, & ob hoc addidi, *quantum est de se*, sed ex eo, quod habeat species, quibus clarè & absque discursu cognoscit, quæcunq; cognoscit. Unde

Probatur secunda pars: Quia ille discursus nec esset à priori, nec à posteriori, ergo. Probatur aut. quia defactò Angelus illo actu, quo evidenter, & quidditative videt causam, videt etiam in illa effectum, & econtrà illo actu, quo cognoscit effectum, cognoscit similiter causam, quod verum est, sive abstractivè, sive intuitivè rem cognoscat, sed talis modus cognoscendi non est à priori, vel posteriori, ergo: major patet, tum, quia gratis negaretur Angelo talis modus cognoscendi; tum, quia cognitio quidditativa illum cognoscendi modum postularet. Minor est certa, quia discursus formalis (de quo hic) nunquam uno actu perficitur.

QUÆSTIO II.

An Angelus possit plura simul cognoscere?

Ad pleniorè præcedentis quaestio- nis intelligentiam hanc subnectere volui, nam ad verfarè quàm maximè probant, quod Angelicus intellectus discursivus non fit, quia unico actu potest simul plura cognoscere, adeo que non est necesse, ut per cognitionem unius progrediatur ad aliam, unde videndum est, quomodo etiam non obstante, quod plura possit simul cognoscere, sit adhuc discursivus? Quomodoque pluralitas cognitorum non impediatur discursum. Itaque

I. **Notandum I.** Quod sensus quaestionis possit esse duplex, primò, an intellectus Angelicus possit simul plura intelligere habitualiter? Secundo, an actualiter? De primo, nulla est difficultas, nam in intellectu Angelico possunt esse, & sunt plures species rerum representativæ, quæ se habent per modum actus primi, ut possint cum intellectu Angelico concurrere ad producendam intellectionem in actu secundo, consequenter intellectus Angelicus est habitualiter discursivus. De secundo est major difficultas, nam Durandus dicit, intellectum Angelicum ita necessariò cognoscere omnia simul actu, quæ existunt in rerum natura, & futura, quæ dependent à causis naturalibus, ex eo, quod sint præsentia in se, vel in suis causis, negat enim Angelum intelligere per species concreatas, quas nullatenus admittit. Gregorius ab Arimino dicit, intellectum An-

gelicum posse plura cognoscere, licet non omnia simul, Cajetanus verò & Capreolus negant id omnino esse possibile. Unde

Notandum 2. Intellectum Angelicum posse simul plura cognoscere, vel per modum unius, vel per modum plurium; vel unâ cognitione plura; vel plura pluribus cognitionibus distinctis; vel illa, quæ cognoscuntur, sunt objecta disparata, vel subordinata, aut denique cognitiones sunt distinctæ, & claræ, aut confusæ, quibus actu simul plura cognoscuntur. Exemplifico, plura per modum unius intelligere tunc dici possumus, quando verbi gratiâ intelligimus plures partes continui in uno toto, aut etiam alia, quæ se habent per modum unius objecti, quemadmodum cognoscimus simul in propositione prædicatum & subiectum, cum ea ad invicem connectimus, aut cum dividimus, vel componimus, hæc enim facere non possumus, nisi plura simul cognoscamus, quomodo enim per divisionem negare, hanc partem non esse illam, hoc membrum non esse illud, nisi illud, & hoc intelligerem; similiter in omnibus comparationibus plura simul intelligi debent. Tunc autem dicimus plura per modum plurium intelligere, quando plura objecta pluribus intellectionibus adæquatis cognoscimus, idque potest fieri cognitione perfectâ, formaliter vel objectivè, vel imperfectâ, utroque modo. His prænotatis

Dico I. *Potest Angelus plura cognoscere per modum unius distinctè per unum conceptum formalem ex una specie productam, quam etiam per plures conceptus ex pluribus speciebus.* Colligitur ex Scoto 1. d. 3. q. 2. §. Quintò dico. Ubi ait, magis & minus universale posse per eandem & diversam speciem cognosci, sic species singularis representat singularitatem, naturam communem, ejusque proprietatem, &c.

Probatur primò autoritate Sancti Augustini lib. 4. de Genesi ad Litteram cap. 37. dicentis: *Omnia mens simul Angelica potest, quæ singillatim per ordinem comæzarum causarum sermo distinguit.* Et cap. 32. *Secundum potentiam spiritualem mentis Angelicæ, cuncta quæ volueris (Angelus) simul notitiâ facillimâ comprehendit:* Et plura alia ibidem; comparando tarditatem humani ingenii ad Angelorum velocitatem in intelligendo. Et D. Bernardi serm. 6. in Cant. ubi sic habet: *Supercælestis Spiritus solâ profectò suâ vicinitate, ac vivacitate naturæ sufficit apprehendere summa, & intima penetrare, utique etiam simul si voluerit.* Videntur supra.

Probatur secundo: Discursus demonstrativus non fit per unum simplicem conceptum formalem, sed per plures, cum ordinè tamen ad unam quidditatem objecti adæquati, ergo potest Angelus plura cognoscere per modum unius per plures species impressas & expressas. Ant. patet, quia discursus Syllogisticus pertinet ad tertiam mentis operationem includentem primam & secundam, quæ non sunt aptæ representari per unum simplicem conceptum, ergo potest intellectus uti illa specie, ad cognoscendum unumquodque illorum, distinctis actibus, cum illo ordine, quo virtua-

liter continentur in objecto illius speciei. Confirmatur; quia unica intellectio, & etiam pluribus, possunt simul intelligi essentia & passionibus subjecti, ergo. Sed

IV.

Opponitur *Authoritas Aristotelis* 2. Top. 4. dicens: *Contingit plura scire, cogitare autem non.* Id est, potest aliquis habere in intellectu plura scita, ea tamen non potest simul contemplari. Unde 4. Meth. tex. 10. ait: *Qui unum non intelligit, nihil intelligit.* Ergo nequit Angelus plura, per modum unius, intelligere. R. negando consequentiam, ad 1. autoritatem dico, quod Aristoteles intelligendus sit de pluribus, per modum plurium, & de objectis disparatis, non vero subordinatis. Ad secundam dico, quod Aristoteles ibi agat de uno, *univocatione terminorum*, nam, qui unum tale non intelligit, nihil intelligit, quia attinget equivocationem alterius, quare dicere vult, quod in omnibus terminos debeamus adhibere univocos, non vero equivocos, quia alioquin faciemus audientes non intelligere.

V.

Arguitur etiam ex ratione: Impossibile est, idem corpus habere diversas figuras; item idem subjectum nequit informari pluribus formis ejusdem rationis, ergo nequit etiam Angelus habere simul plures cognitiones, de pluribus objectis, per modum unius. R. negando conseq. disparitas est, quia figuræ quantitativæ corporis occupant locum, consequenter non compatiuntur se invicem, intellectiones autem sunt formæ spirituales, quæ, sicuti plures species in eodem intellectu esse possunt, sic etiam plures simul non se expellunt, est enim intellectus tam bene locus intellectio, quam est specierum ex Aristotele 3. de anima. R. secundo assignando aliam disparitatem, quia figura est terminus adæquatè terminans quantitatem, non sic species, quare, si esset aliqua, quæ adæquatè terminaret capacitatem intellectus, tunc non posset simul alia cognitione ex alia specie proveniente tendere in aliud objectum. Et per hoc patet etiam ad secundum, quia duæ formæ adæquatæ & completæ, & non subordinatæ, nequeunt esse simul in eodem subjecto, si sint ejusdem rationis, & materiales.

Instatur: Ad unitatem motus requiritur unitas termini, ergo intellectus nequit moveri ad intelligendum plura, per modum unius. R. 1. dist. conseq. nequit moveri ad intelligendum plura, per modum unius, unica intellectio, transeat: Pluribus, nego consequentiam. R. 2. dist. aliter, nequit moveri unâ intellectio, virtualiter involvente plures, nego; non involvente concedo: In conclusione autem loquor utroque sensu, nempe, quod vel sic, vel sic possit plura simul intelligere.

VI.

Dico 2. *Intellectum Angelicum nequit per unam intellectioem distinctè plura objecta disparata cognoscere.* Ita Doctor subtilis 1. d. 1. q. 1. intellectui Angelico repugnat ex finitate essentia, potentia, & actus intelligere simul unico actu cuncta, ergo etiam plura, ex eadem ratione.

Probatur secundo: Unicus actus intellectiois postulat commensuratum intelligendi rationem objectivam formaliter motivam & terminativam, quia, sicut intellectio in ratione qualitatis determinatum habet objectum in ratione principii, ita in ratione vitalis operationis determinatum illud objectum in ratione termini, cum ab utroque specificetur, ergo impossibile est, attingere plura, quia quæ ratione posset duo, posset infinita. Et confirmatur, quia eodem actu non intelligimus principia & conclusionem, finem, & medium distinctè, de quo semper loquor, ergo nequit plura objecta disparata simul distinctè cognoscere.

Dico 3. *Intellectum Angelicum potest simul plura objecta cognoscere distinctè cognoscendo, non per modum plurium.* Ita colligitur ex Doctor subtilis 2. d. 5. q. 5. §. Respondendo.

Probatur primo: Intellectus Beatus Angelicus simul cognoscit essentiam divinam, & res in eadem essentia, eademque in proprio genere; item cognoscit suam essentiam, & simul alias res representatas per species sibi concreatas.

Probatur secundo: Sensus materialis potest simul plura cognoscere & percipere, ergo magis intellectus spiritualis, antipatet, quia oculus simul videt plures colores, plures homines, & alia visibilia, non quidem per unum simplicem actum, quia hic specificatur ab objecto, sed plures: Similiter auditus percipit plures sonos, tactus plures qualitates, ut humidum, & calidum, gustus qualitatem & saporem, ut dulce, & calidum, &c.

Dices: Si intellectus Angelicus intelligit simul plura, ut plura, nulla erit differentia inter Deum & Angelum, quia etiam Deus intelligit plura, ut plura, unico actu. R. negando ant. rum, quia Deus infinitus intelligit unico actu, Angelus tantum aliqua plura, pluribus actibus: tum quia Deus omnia distinctè, non sic Angelus: tum Deus immutabilis, Angelus cum mutatione, &c.

Dico 4. *Angelus non sic perfectè secundum intensioem actus intelligit plura, per modum plurium, sicut intelligit unum.* Ita Doctor subtilis.

Probatur primo: Angelus habet potentiam finitam, ergo nequit tam bene intelligere quatuor, ut unum. Secundo potest intellectus Angelicus perfectè ut sex, habet actum intensum ut sex, sed tunc non potest distinctè aliquid amplius cognoscere, quia alioquin operaretur ultra connaturalem capacitatem, cui tamen semper debet actus commensurari, ergo. Tertio universale est in creaturis pluribus intentum minor est ad singula sensus.

Dico 5. *Potest Angelus, intellectioem quantumcunque distinctam cujuscunque objecti ex imperio voluntatis suspendere.* Est contra Durandum 2. d. 3. q. 8. ut supra annotavi. Probatur Angelus non necessarîo cognoscit omnia creata simul, sed nunc movet se ad intelligendum hoc, nunc ad illud, idque successivè, ergo, si non

non necessariò perleverat sub priori, potest suspendere se, tam à contemplatione hujus, ac illius objecti, ex libertate sua. Ant. patet: Quia Angelus est finitæ & limitatæ virtutis, nec ex illo capite exigit omnia simul cognoscere. Dixi *cognitionem distinctam*; Quia Angelus nequit omnino cessare à cognitione sui, vel aliorum objectorum confusa: Tum, quia voluntatis operatio circa objectum semper præsupponit operationem intellectus, ergò nequit ab una intellectu avertere, & ad aliam convertere, nisi ambæ aliquo modo infint, & sic in intellectu Angeli semper oportet inesse aliquas cognitiones: Tum, quia intellectus est potentia naturalis, & semper ei sunt objecta aliqua præsentia, & maximè sua essentia, ergò, si non poterit causare distinctam cognitionem, saltem producet indistinctam & confusam: Tum denique; quia oculus corporeus potest omnium visibilibus præsentium aliquam notitiam confusam habere, ergò. Sed in contrà

nem Judæorum, altero opinante contrarium; verum quia isti expertes sunt ab omni inordinato affectu, hinc, ne in similibus errent, & decipiantur, non judicant de talibus futuris abfolutè, sed indefinitè, vel planè iudicium suspendunt; unde autem hoc habeant, quòd non nisi indefinitè judicent, vel iudicium suspendant, puto provenire à divina providentia, & suavissima Dei dispositione, qui, sicut voluntatem præservat ab omni peccato, ita intellectum ab omni errore, & hoc videtur ad completam integritatem illius actus pertinere. Unde D. August. lib. 9. de Civit. cap. 22. ait: *Sæpe isti (mali Angeli) nunquam illi (boni) omnino saluntur.*

QUÆSTIO III.

An Angelires naturales cognoscant, & quis?

Hic præmittendum foret

Examem de objecto Angelico ut sic, sed quia ex superioribus facile id colligi potest, superfluo lubens, dicendum enim, quòd objectum intellectus Angelici est illud idem, quòd intellectus humani, ens scilicet latissimè sumptum, seu prout abstrahit à reali & rationis, quòd intelligendum est, respectu utriusque intellectus, de objecto adæquato, adæquatione commensurationis, hoc est, in quantum objectum adæquatum dicitur illud, in quòd tendit potentia, & in nullum tendit, in quo non sit ratio illius objecti aliquo modo, non est autem ens objectum adæquatum hujus, aut illius intellectus in hoc sensu, quòd tendere non possit, aut defacto non tendat in ullum objectum, nisi in ratione entis præcisè, quia certum est, quòd intellectus tendat, non solum in rationem entis ut sic, sed etiam in rationem talis & talis entis, ac insuper tam in entia, quàm in non entia, quòd est dicere, tendere in objectum terminativum. Pro qua re

Dico I. Angelus cognoscit aliqua possibilia, futura, & præterita, sed non omnia. Est communis.

Probatur primò Authoritate S.

Augustini lib. 9. de Civit. cap. 22. dicentis; *Angelus bonis omnibus corporalium, temporaliumq; scientia rerum, quæ inslantur Dæmones, vili est, non, quòd earum ignari sint, sed, quòd illi Dei, quæ sanctificantur, charitas clara est. Et ideo certius etiam temporalia, & mutabilia ista noverunt, quia eorum principales causas in Verbo Dei conspiciunt: Dæmones autem non æternas temporum causas, & quodammodo cardinales, in Dei Sapia contemplantur, sed quorundam signorum nobis occultorum, majore experientia multò plura, quam homines, futura prospiciunt, dispositiones quoq; suas quandoq; præannuntiant. Et lib. de divinat. Dæmon. cap. 5. dicit Aliquando, non quæ ipsi faciunt, sed, quæ naturalibus signis futura præcognoscunt, quæ signa in hominum sensu venire non possunt, antè prædicant.*

Probatur secundò: Quia etiam nos homines cognoscimus aliqua possibilia, ut alium mundum; aliqua præterita, ut homines, qui nos præcesserunt in vita, in conversatione, & fu-

X. Arguitur: Si Angelus aliquando cessaret ab intellectione alicujus objecti, non posset amplius ad illam pervenire, ergò, ut hoc caveatur, dicendum potius, quòd nunquam cesset. Probatur ant. quia si ab aliquo ad intellectionem illam posset pervenire, hoc posset à voluntate, ab hac non, quia nihil volitum, quin præcognitum, ergò, ut voluntas vellet determinare intellectum ad hanc intellectionem, intellectus deberet jam præintelligere, ergò. R. negando sequelam, cum sua probatione, quia voluntas potest intellectum avertere à cognitione prioris objecti, ex eo, quòd tibi amplius non placeat in illo, & præcipere, ut contempletur objectum aliud proximè obvium & præsens, & sic si objectum, vel species fuerit præsens rei prioris, redibit ad illius contemplationem; vel etiam hoc potest alio modo, videlicet ex eo, quòd habeat antecedenter intellectionem aliquam confusam de alio objecto, ad quòd ex libertate sua movet intellectum, ut clarè, & distinctè illud contempletur.

XI. Quæres: An intellectus Angelicus sit capax veritatis & falsitatis? R. affirmativè; & de veritate quidem nullum est dubium, quia certissimè sese cognoscunt, & multa naturalia, & etiam aliqua supernaturalia: Similiter falsitatem posse eis inesse, ambigendum non est, potest enim Angelus connaturaliter ex signis ineventibus, aut testimonio fallibili alterius aliquid cognoscere, & sic falli, uti contingit in Angelis malis, qui, dum inordinato amoris, aut odii affectu ducti assensum præbent, vel dissensum iis, quæ incerta omnino sunt, & fallibilia, vel solum verisimilia. Deinde, sicuti isti semper malè volunt, ita etiam semper malè judicant, maximè, cum in istis, si alicubi, debeatur dici, malitiam intellectum excœcare; & insuper error non ex intellectu solo, sed etiam ex voluntate originem trahat; saltem avertendo directè eum à consideratione veri. Sed nec intellectus Angeli Beati de se simpliciter incapax est falsitatis, maximè cum videantur discurrentes de rebus futuris errasse, ut patet ex contentione illa duorum Angelorum Daniels

10. uno judicante, magis expedire liberatio-

& futura, ut cras oriturum solem, ergo id magis concedendum est Angelis, utpote multo perfectioris & vivacioris intellectus, qui solâ vivacitate naturæ ima & summa potest penetrare, Mellifluis teste, & esset in illis magna imperfectio, quod similia non cognoscerent, quid enim inconvenientius esset dicere, quod non recordarentur actionum suarum præteritarum, &c. Quod autem non omnia cognoscant, patet, cum nec ratione, nec autoritate suaderi potest, unde talis cognitio illis competeret, præter solam decentiam, & eorum perfectionem, quæ tamen nihil probat.

III. DICO 2. *Futura contingentia, quæ à causis liberis dependent, ipsosq; actus liberos nequit Angelus virtute naturali certitudinaliter cognoscere, bene tamen conjecturaliter.* Est etiam communis.

Probatur primò ex Scriptura

Isaïæ 41. *Annuntiate, quæ futura sunt, in futurum, & sciemus, quia dicitur estis vos.* Et 46. *Ego sum Deus, & non est ultra Deus, & non est similis mei, annuntians ab exordio novissima, & ab initio, quæ nondum facta sunt.* Ubi prænuntiare futura (supple, dependentia à causis liberis) signum divinitatis ponitur, idque certum est, si evidenter, & certitudinaliter sine alterius revelatione manifestentur & prædicantur.

Probatur secundò Ex autoritate

S. Augustini lib. de divinat. cap. 5. ubi hæc habet: *Aliquando & hominum dispositiones, non solum voce prolatas, verum etiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, totâ facilitate perdiscunt, atq; hinc etiam multa futura prænuntiant, alius videlicet mira, quæ ista disposita non noverunt.* Sicut enim apparet concitator animi motus in vultu, ut ab hominibus quoq; aliquid forissecus cognoscatur, quod intrinsecus agitur, ita non debet esse incredibile, si etiam leniores cogitationes dant aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum cognosci non possunt, acuto tamen demonum possunt. Ubi Sanctus Doctor clarè adstruit, demones certò cognoscere non posse cogitationes cordis nostri, nisi in quantum per signa exteriora exprimuntur, quod est conjecturare. Et deducitur etiam conclusio clarè ex D. Bernardo ferm. 5. de Verbis Isaïæ, ubi de demone loquendo dicit: *Ex hoc pedum velamento factum veor, ut nesciens Dominum Gloria fecerit crucifigi: Ex hoc quotidie fieri, ut salutem nostram negotium ignorans serviat & invitus, serò postmodum plangens, quod dum obesse voluit, inventus est profuisse.* Ex quo sic argumentor: Si demones scirent futura libera à causis liberis dependentia, nunquam intenderent ponere, & efficere aliqua, quæ ad nostram salutem promovendam serviant, utpote, cum livore & odio pleni sint, sed ex D. Bernardo intendunt & serviunt nobis ignorantes ad salutem, ergo ea non debuerunt prævidisse. Videatur divus Bernardus tract. ad Hugonem per totum caput quintum ubi expressè docet, Angelos non potuisse præcognovisse circumstantias loci, temporis, & personæ, in incarnatione Verbi, quæ à libera Dei voluntate dependent.

Probatur Conclusio etiam Ratione: Quia seclusâ revelatione nihil est asig-

nabile, quod determinaret intellectum Angelicum ad similia futura libera cognoscenda, ergo nequeunt ea cognoscere. Probatur autem, quia, si aliquid determinare posset, maxime ipsa futura, vel species eorum, vel decretum ab æterno positum, sed hæc nequeunt determinare, ergo. Probatur minor: non ipsa futura, quia hæc supponuntur non esse præsentia, nec in se, nec in sua causa, quæ indifferens est, & indeterminata: Nec etiam species, quia de his ambigitur an dentur? Et dato, quòd dentur, de quo infra, illæ non essent Angelis connaturaliter debita, sicut nec concursus Dei, supplet vicem specierum: Nec denique decretum Dei, quia licet per hoc futura sint determinata ad futuritionem, tamen Angeli nequeunt illud connaturaliter cognoscere.

QUÆSTIO IV.

An Angeli possint connaturaliter cognoscere secreta cordium?

Potuissem hanc difficultatem

sub titulo prioris quæstionis expeditivè, utpote cum secreta cordium sint res naturales, quia tamen res satis controversa est, particulariter eam examinandam duxi. Pro quo

Notandum 1. Per secretum cordis

ordinariè Theologos intelligere volitiones creaturæ rationalis, tam Angeli, quam hominis; sicut etiam eorum cogitationes, non quomodocumque, sed in quantum à voluntate per affectionem operantur, quævis alii omnes operationes mentis, sine data reduplicacione, pro secretis cordium etiam ponant; imò in homine pro hoc statu, etiam ipsas operationes potentia sensitivæ internæ.

Notandum 2. Causam secretorum

cordium in homine defactò esse membrorum nostrorum corpulentiam, & intellectus nostri in operando à sensibus dependentiam, hinc, sicut nequimus cognoscere cogitationes alterius hominis, nisi aliquo modo ad extrâ manifestet, sic nec cognoscimus operationes sensitivæ, nisi manifestentur etiam propter eandem rationem; in Angelis verò & animabus separatis, primò est subtractio Generalis concursus Dei, quæ facit formaliter aliquid esse secretum, cum alioquin non plus possit actus talis esse secretus seu occultus, quam ipsa substantia, cum eodem modo sit extra causas suas positus. Secundò ipsa libertas operantis, quatenus in potestate ipsius est, quòd velit actum tegere, vel non tegere, ita, quòd aliquo modo subtractio illa sit in potestate creaturæ rationalis, sic enim Deus cuncta creata administrat, ut ea suos motus habere sinat, ex Doctrina D. Augustini Civit. cap. 31. sicut enim ad integritatem libertatis creatæ spectat, aliquos actus aliis occultare, ita Deus regulariter concursum suum aliis creaturis pro libertate alterius non administrat, ad cognoscendos illos actus, ut proinde aliquo modo debita sit illa subtractio concursus Generalis, alioquin illa secreta naturaliter cognoscereatur. Nam ut

III.

Omne ens finitum extra causam positum potest movere intellectum.

Notandum est 3. Omne ens finitum & limitatum extra suas causas positum, natum est, movere intellectum Angelicum ad sui cognitionem, sive illud sit productum à libera causa, sive à necessaria, semper enim est naturale. Ita Doctor subtilis quodl. 14. art. 3. contra Divum Thomam, qui putat, Angelum non moveri ab extrinseco objecto, sed à specie universali in ipso existente, & movente ad essentias rerum, etiam singularium cognoscendas, eo ipso, quod res ponatur à sua causa ad esse, praesertim si naturalis sit; qualis non est, secundum eundem Sanctum Doctorem, quæ à voluntate libera immediate oriuntur, ut cordium cogitationes & affectiones pie, quæ sunt altioris ordinis, & sic ab illa specie universali non represententur angelo & hinc est, quod non possit secreta cordium cognoscere. His itaq; notatis

IV.

Angelus si relinquatur sibi potest cognoscere secreta cordium.

Dico I. Si Angelum suæ naturæ relinquatur, potest ex propriis viribus naturæ cognoscere cogitationes cordium humani, prout in ipso sunt, & etiam volitiones & affectiones alterius Angeli. Ita Doctor subtilis in 2. d. 9. q. 2. contra Alensem, DD. Thomam & Bonaventuram. Eam tamen satis insinuant Angustinus & Bernardus, hic enim Serm. 5. in Cantica docet, eum infima & summa vivacitate naturæ suæ penetrare, & se nobis intrinse applicare, & lib. 5. de Consideratione cap. 5. In nobis esse, si autem in nobis sunt, & summa penetrant, cur non etiam cogitationes nostras? D. Aurelius autem in pluribus locis, nam Serm. 6. de Diversis cap. 5. ait: Cogitationes, fratres mei, quas modò non videt, nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa Societate Sanctorum; ubi clarè docet, nunc tantum Deum solum videre cogitationes, utique, quia sibi hoc propter rationes & fines ab eo intentos, referunt; ergò, si relinquere Angelos naturæ suæ, possent eas etiam modò videre, cum poterint tunc animæ separatæ. Similia habet in lib. 2. de Civit. cap. 24. & alibi, unde lib. 83. qq. q. 47. ait: Dic nobis, rogo te, quando tibi indicaverunt Archangeli, quod ipsi videant Angelos, non autem videantur ab Angelis? Quibus narrantibus Angelis cognovisti, quod ipsi videant animas, anima illos non videant? A quo hoc audisti, unde didicisti, unde legisti; Est autem eadem ratio de cogitationibus, ergò. Sed

V.

Probatur Ratione primò:

Quodcumq; objectum intelligibile actu in se, sufficienter præsens & proportionatum potentia cognoscitivæ, potest intellectus Angelicus cognoscere, sed cogitationes & affectiones voluntatis sunt entia intelligibilia actu, præsentia, ut suppono & proportionata, ergò: major patet, quia activo & passivo sufficienter applicatis & proportionatis, ac non impeditis, sequitur actio: Probatur min. quia cogitationes propriæ sunt ipsi sibi intelligibiles; ergò etiam alterius, cum possint cogitationes alterius Angeli esse minoris perfectionis, quidquid autem potest, quod plus est, potest etiam, quod minus est & quidquid potest Angelus inferior, potest & superior; ergò si Angelus inferior cognoscere suas cogitationes, poterit eandem quoq; cognoscere superior.

F. Amandi Hermann Metaphysica.

Dices: Cogitationes tales esse quidem entia intelligibilia, sed si alter Angelus velit, si verò velit eas occultare, non esse intelligibiles. Sed Contra primò: Causa naturalis debet applicata, objecto præsentem, non potest ab aliena voluntate impediri directè, ut patet de oculo, sive enim Titius velit, sive nolit, si mihi proportionatum & præsens sit objectum, videbo illud. Contra secundò: Angelus non potest impedire, ut non videat alius essentiam suam; ergò nec impediri ut non videat volitionem & cogitationem suam, ant. patet ex D. Angustino supra; probatur conseq. Quia essentia Angeli non est minus intrinseca & intima, quam intellectio. Contra tertio: Illa volitio, quæ Angelus vult occultare cogitationem suam, est ens intelligibile per se; ergò, si debet occultari per illam, illa autem erit adhuc intelligibilis per se; ergò debet occultari per aliam & sic in infinitum.

VI.

Dices contra secundam solutionem, disparitatem esse, quia essentia Angeli est substantia, intellectio est accidens, & ipsa volitio est ordinis supernaturalis. Sed Contra: Quia tam substantia, quàm accidens, est ens actuale, proportionatum & intelligibile naturaliter. Quod autem dicunt, volitionem & piam affectionem esse ens ordinis supernaturalis, omnino falsum est, tum, quia producitur à causa naturali, prout opponitur supernaturali; tum, quia ipsa volitio non est altioris ordinis, quàm causa producens; tum, quia alioquin sequeretur, quod etiam actus imperati essent ordinis supernaturalis, aut si non, certè tunc debebunt admittere, quod, licet, non possit Angelus videre volitiones alterius, quod tamen possit cogitationes etiam imperatas.

Probatur Conclusio secundò:

VII.

Ex sententia Thomistarum sequitur, quod Angelus nunquam poterit cognoscere secreta cordium, vel, quod connaturaliter semper cognoscant, utrumq; est contra ipsos, ergò. Probatur sequela; Quæcumq; cognoscunt Angeli, cognoscunt per species concreatas (excipiunt Deum & suam propriam essentiam) sed Angeli non habent species concreatas secretorum cordium; ergò nunquam poterunt cognoscere, vel si habent, poterunt connaturaliter, sicut alias res.

Dices: Angelum non habere species concreatas secretorum cordium, exinde autem non sequitur, quod nunquam possint ea cognoscere, quia sunt cognoscibilia per ordinationem voluntatis Angeli loquentis, & revelantis ea ad intellectum Angeli audientis. Sed Contra primò: Angeli non possunt loqui, nisi de rebus, quarum species concreatas habent, secundum ipsos, sed &c. ergò. Contra secundò: Quod ex natura sua est altioris ordinis, non potest per relationem supervenientem mutari de illo ordine ad inferiorem, sed secreta cordium sunt altioris ordinis, secundum ipsos; ergò per ordinationem, quæ est mera relatio rationis, non poterit fieri inferioris: major patet, tum, quia quod est secundum essentiam unius generis, nequit fieri alterius, nisi essentia mutetur: tum

T c c c t t t u m

tum, quia visibile per nullum superveniens fiet gustabile & e contra. Contra tertio: Ipsa ordinatio si non est, relatio, erit actus voluntatis; ergo ipsa non erit intelligibilis, cum non habentur ejus species, utpote ordinis supernaturalis.

VIII.

Probatur Conclusio tertio

ex Durando 2. d. 8. q. 5. num. 7. Quia ratio D. Thomæ, cui innititur ejus sententia negans, nihil convincit, ergo: probat ant. Durandus his verbis: Quia istud habet multas calumnias (Dico ego, pace Tanti Doctoris Sancti) Dato enim, quod voluntas soli Deo subiaceat, quoad causalitatem, non sequitur, quoad cognoscibilitatem, alioquin non cognosceremus ea, quæ à solo DEO creata sunt, ut sunt Cælum, materia prima &c. Item dato, quod voluntas Deo subiaceat, quoad motionem, non tamen sequitur, quod non subiaceat aliis, quoad cognitionem: quia per eandem rationem motus cæli, qui est à voluntate angeli moventis, non esset notus nobis. Item ratione libertatis voluntatis non potest latere nos motus ipsius, quia libertas non est impedita ab alterius cognitione, sed ab alterius coactione. Specialiter autem in proposito nostro, si cogitationes nostræ laterent Angelum, quia dependent à voluntate, per eandem rationem & operationes transeuntes in materiam exteriorem, quæ imperantur à voluntate, laterent ipsum, non enim est differentia in his & in illis, quoad cognitionem Angeli, cui ea nota sunt, cæteris pariter, intrinseca & extrinseca, eò, quod non accipiant cognitionem à sensibilibus. Sed in contrariam

IX.

Opponitur Autoritas Sacræ Scripturæ

pluribus in locis, signanter Jeremiæ 17. ubi dicitur: *Prayum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscat illud? Ego Dominus scrutans corda, &c.* 2. Regum 8. *Tu solus nosti corda filiorum hominum;* ergo Angelus nequit naturaliter cognoscere secreta cordium, etiam relictus viribus naturæ suæ, quia nihil potest ei adscribi, quod soli Deo competit, ergo. R. negando consequentiam utramque, quia quod Deus dicatur solus scrutator cordium, est Primò, quia universaliter cognoscit omnia, tam præsentia, quam præterita & futura, ex propria perfectione, ut impossibile sit impedire, quin ea cognoscat: Secundò, quia cognoscit, ut Judex universalis, quo modo nec Angeli boni, nec Angeli mali possunt ea cognoscere: Tertio, quia ea cognoscit cum necessitate absoluta, quatenus illa nequeat objectivè præsentia non habere, defectu cujus multos bonos motus Angeli boni non cognoscunt, nec mali, quia Deus impedit & cum eis non concurrat, quod si concurreret, posset omnino cognoscere. Unde autem sciam, quod non concurrat, si quæras? Respondeo, quia ad perfectionem libertatis pertinere videtur, ut possint Angeli aliquas cogitationes & pias affectiones voluntatis, sibi reservando, occultare.

X.

Instatur: Ex solutione sequeretur, quod etiam solus DEUS cognosceret res naturales, quia ille solus eas cognoscit ex necessitate, ex

omnimoda perfectione, quæ impedit non potest, sed certum est, quod ille solus non cognoscat; ergo si illi textus aliquid probant, probant nullo modo Angelum secreta cognoscere, alioquin si cum illis limitationibus Deus tantum cognoscit, stat sequela intellectus. R. concedendo sequelam, quia solus DEUS res naturales, ex necessitate & propria perfectione, omnes simul cognoscit, tam præteritas, quam præsentis: quod autem de cogitatione secretorum cordium magis loquitur Scriptura, eam DEO attribuendo, est, quia sibi reservat particulariter ad punitionem & promissionem, unde dici potest, DEUM solum sibi reservare eorum cognitionem. Hinc D. Bernardus tract. de morib. & off. Præl. ait de Christo: *Solus meritis constitutus est iudex verorum & mortuorum, qui finxit singularem corda universorum, & intelligit omnia opera eorum.*

Dico 2. Probabilis est defectus, angelis, nec bonos, nec malos cognoscere secreta cordium, id est, cogitationes intellectus & affectiones voluntatis. Hæc est extra controversiam.

Probatur primò Autoritate Sacræ

Scripturæ, Pl. 47. *Ipsè novit abscondita cordis, &c.* 2. Paral. 6. *Tu exaudies de Cælo. Et reddis unicuique secundum vias suas, quas nostrum habere in corde suo, Tu enim solus nosti corda filiorum hominum, & supra Jeremiæ 17. & 2. Reg. 8. in quibus omnibus locis attribuitur soli Deo cognitio cordium & secretorum; ergo defectus angelis id non conceditur.*

Probatur secundò ex Patribus:

D. Augustino Enarrat. in Pl. 7. dicente: *Opera nostra possunt esse nota hominibus, sed quo animo fiant, solus ille novit, qui scrutatur corda Deum, &c.* Pl. 141. *Ibi ergo effunde precor tuum, nisi ipse videat, qui remunerat: nec refert, quod loquitur de hominibus, quia à fortiori id tenendum de secretis Angelorum; quod autem Demones non cognoscant ullatenus secreta cordium nostrorum, expressè habet in lib. de Ecclesiasticis Dogmat. cap. 81. dicens: Interius animi cogitationes Diabolum non videt, serò sumus.*

Probatur tertio: Ex aliis, qui ex

cognitione cordium & cogitationum humanarum, probant Christum fuisse verum Deum, ut est Ambrosius in Lucam cap. 5. Chrysostr. hom. 30. & 42. in Matth. cap. 9. & 11. Hieronymus in cap. 9. Matth. sic argumentatur: *Ipse videt cogitationes hominum, sed nullum potest cogitationes internas videre, nisi solus Deus; ergo Christum est Deum.* Sic quoque argumentatur D. Bernardus tract. de moribus & off. Ep. & Præl. cap. 6. *Prayum est cor hominis & imperscrutabile, ita, ut nemo sciat, quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis, qui in ipse est, sed nec ipse plene. Qui judicat, Dominus est, Dominus, cujus scientiam non effugit, sententiam non subterfugit, etiam quod propriam latet conscientiam. Audivit DEUS in corde cogitationis, quod non audit vel ipse, qui cogitat. Merito quod non erat opus Domino IESU, ut qui testimonium perhiberet de homine. Ipse numerum sciebat, quid esset in homine. Quis cogitavit,*

Math. 9. ait, mala in cordibus vestris? respondebat non sermone, sed cogitationibus. Audiebat non loquentes, videbat non apparentes. Sancti, inquam, Patres ex cognitione cordis cogitationum, colligebant Christum esse verum Deum, sed haec argumentatio prorsus nihil valeret, si Angeli defecto cognoscerent secreta cordium, ergo: maj. constat ex autoritate Patrum adducta: min. est evidens, quia male concluditur aliquid esse verum Deum, ex eo, quod est commune Deo & Creaturae, sed si defecto cognoscerent Angeli secreta cordium, hoc esset commune Deo & ipsis, ergo.

XIII. Dices cum Durando, Sanctos Patres non deduxisse ex cognitione secretorum cordis praesentium, Christum esse verum Deum, cum nec in Scriptura id pro argumento Divinitatis aliquo modo ponatur, sed ex eo, quod omnia cordis secreta, tam praesentia, quam praeterita & futura cognoscebat. Sed Contra: In praedictis locis, saltem in aliquibus, sermo est de praesentibus cordis secretis. Deinde de illis praesentibus loquuntur Hieronymus & Bernardus &c. Denique, sine fundamento limitantur Scripturae verba dicentia, absolute soli Deo competere hujusmodi cognitionem, ut significent omnia secreta collectivè sumpta, cum illa non solum sint secreta, sed quaelibet etiam in particulari. Tandem videtur, quod nihil debeat dici secretum cordis, nisi, quod actu praesens est, nam, quod fuit, perinde se habet, ac si non esset & quod erit, nondum est.

XIV. Dices cum Hervaeo, Patres non colligere divinitatem ex cognitione secretorum cordis, quoad substantiam, sed tantum ex cognitione eorum omnimodo, quo cognoscibilia sunt, quod bene potest fieri, cum Angeli non cognoscant omni modo, quo sunt cognoscibilia. Sed Contra: Haec glossa omnino falsa videtur & voluntaria, quia nec in verbis Christi fit ulla mentio de cognitione secretorum cordis, quoad omnem modum, quo cognoscibilia sunt, nec Patres in sua argumentatione unquam dixerunt, ideo se colligere, Christum esse Deum, quod cogitationes cordis cognoscat omni modo, quo sunt cognoscibiles, imò nec hoc dicere poterant, quia probabiliter Christus, quia homo, non cognovit secreta cordium omni modo, quo sunt cognoscibilia, quia sic non possunt cognosci, nisi per cognitionem comprehensivam, quam Christus probabiliter non habuit. Et, quamvis sic bene defendantur Scripturae, & Patres & infantiae datae solvantur, attamen

XV. Dico 3. Non est dogma fidei, quod Angeli boni defecto non cognoscant praesentia cordium secretorum, quamvis fidei valde conforme sit, Angelos malos ea non cognoscere.

Probatur Quia ex vulgato Theologorum: Quod expressè non traditur in Scriptura, nec explicitè continetur in Evangelio, nec definitur in Conciliis, nec à Sanctis Patribus ab Ecclesia, quantum ad doctrinam authenticam, docetur, non est dogma fidei, sed nihil horum habetur, quod Angeli non cognoscerent secreta cordium, ergo. Deinde, nihil est de fide, F. Amandi Hermann Metaphysica.

quod per aliam Scripturam sine contradictione ad determinationem explicari potest, sed sic possunt explicari Scriptura & Patres, ergo: major patet: Probatur minor: Nam licet dicatur, quod solus Deus habeat immortalitatem, tamen non sequitur, quod Angelus etiam non sit ex natura sua, semel ad extra positus, immortalis, sed quod immortalis non sit eo modo, quo Deus, nempe omni indefectibilitate, & annihilabilitate: ergo à pari sic discuti potest. Quod autem Demones defecto non cognoscerent secreta cordium, expressè docet Doctor in 4. dist. 10. q. 8. quodq; fidei sit magis consentaneum, exinde deduco, quia alioquin multa bona impedirent, cum tamen alligati sint, ut nocere non possint, nisi volenti, nec hominibus mala machinari, nisi in quantum permittuntur. Deinde magis conforme videtur ad poenam eorum subtrahere hujusmodi concursum generalem, sicut subtrahit, ne possint se pro libitu localiter movere, nec cessare à consideratione perpetua ignis infernalis.

QUAESTIO V.

An Angeli similiter mysteria gratiae naturaliter cognoscant & quae?

Quaestio haec procedit de omnibus mirabilibus effectibus Omnipotentiae Divinae, quae misericordiarum Pater, pro salute hominum, ex nimia charitate operari dignatus est & usque nunc operatur, qui proinde mysteria gratiae appellantur; suntq; in duplici differentia, alia enim dicuntur *supernaturalia in substantia, alia in modo*; prima sunt ea, quorum entitas est supra vires naturae absolute & omnimode, ita, quod à solo Deo sint producibilia citra ullum debitum, & exigentiam virtutis creatae, imò juxta aliquos dummodo concursus specialis Dei, ad aliquid producendum, sit indebitus & specialis, licet partialiter & effectivè producat à causa creata, propter actus virtutum Theologicarum, de quibus controvertitur, simpliciter autem supernaturalia in substantia sunt Incarnatio, Mysterium Eucharistiae, habitus supernaturales, auxilia specialia, &c. Supernaturale quoad modum est illud, cujus entitas est supra vires naturae non absolute, sed tantum quoad circumstantiam, ex modo, quo hic & nunc fit, ut suscitatio mortui, &c. Ita quod utriusq; differentia constituitur per extrinsecam comparationem ad agens, vel ad subjectum, in quo forma supernaturalis recipitur, non verò differunt intrinsecè, quia habitudo ad agens aliud & aliud, non reddit rem intrinsecè diversam & entitativè distinctam praeter perfectiones divinas, quae intrinsecè sunt in substantia formaliter supernaturales. De mysteriis gratiae, in posteriori acceptione, non est difficultas, bene tamen de supernaturalibus, quoad substantiam. Verum

Notandum adhuc, Quod, quando quaeritur, an Angelus naturaliter cognoscat mysteria gratiae, tunc naturaliter non excludere concursum objecti, & ceterarum causarum

Tette 2 natura-

naturalium ad cognitionem necessariarum, presentiae nempe & approximationis, ac dispositionis, sed naturaliter hic sumitur, prout opponitur ad concursum supernaturalem. Item id cognoscere non sumitur pro quacunque noticia, sed pro noticia intuitiva, quae res videtur, ut praesens est in se, non vero ut absens, vel per species, seu abstractivè, nam sic multa gratiae mysteria, posse etiam nostrum intellectum cognoscere, certum est, à fortiori proinde Angelicum.

III. Notandum ultimò, Quòd, licet

Doctor subtilis in 4. d. 10. q. 8. indefinitè dicat, mysteria gratiae, ex quo sunt posita in actu, angelum posse ea cognoscere, si sibi & viribus suis cum concursu generali relinquatur, attamen non est universaliter locutus, nam quodlib. 14. sub Litt. O. expressè docet, Objectum primum intellectus Angelici, esse praecisè ens limitatum ad se vel ad alterum limitatum, quare excipienda sunt mysteria Sanctissimae Trinitatis, utpote intrinsicè illimitatum, & quaecunque alia respectum ad Deum, vel ad liberam voluntatis Divinae dispositionem praeferebant, ut incarnatio verbi, justificatio impii per infusionem formae supernaturalis, cunctaque opera iusti de condigno vitae aeternae meritoria, sic etiam mysteria omnia in actibus Divinae voluntatis & intellectus intrinsicè consistentia, ut mysteria praedestinationis, reprobationis, finalis praescientiae, damnationis & glorificationis creaturae rationalis.

Hinc de Mysterio Sanctissimae Trinitatis praclare Divus Augustinus ait: *Vas fictile* (homo) curiose querit scire de Mysterio Trinitatis, quod Angeli in Caelo (viribus propriis, supple) scire non possunt: ita Serm. 189. de Tempore. Et D. Bernardus lib. 5. de Considerat. cap. 8. *Dicamus itaq; tres, sed non in praedictum unitatis. Sacramentum hoc magnum est, & quidem venerandum, non scrutandum. Quomodo pluralitas in unitate & hac unitate, aut ipsa in pluralitate? Scrutari hoc temeritas est, credere pietas est, nosse, vita & vita aeterna est.* Similiter per totum caput quintum tract. ad Hugonem. His itaq; praemis

IV.

Angeli mali habent virtutem integram ad cognoscenda supernaturalia.

Dico I. Angeli mali habent virtutem integram, in suo ordine, ad cognoscenda mysteria fidei & gratiae, extrinsicè tamen, per denegationem Divini concursus, impeditam. Ita Doctor in 4. d. 10. q. 8.

Probatur ex D. Bernardo tract. ad Hug. cap. 5. *Sanè etenim reprobi spiritum, & si destituti sint participatione gratiae spirituali: non tamen vivacitate industriae naturalis; ergò ex se habent quamvis impeditam. Nec hoc impedimentum dicendum esse miraculosum, quia status illorum subtractionem illam exigit ex rectitudine iustitiae vindicativae; tum, ne ipsi impediant salutem hominum, quod facerent, si illa cognoscerent.*

V.

Dices 2. Angeli boni habent virtutem naturalem, cognoscenda mysteria gratiae evidenter, &

defactò illa cognoscunt, ex quo posita sunt in actu, & in quantum rebus creatis substantiam. Ita Scotus communiter.

Probatur primò:

Quia totum ens creatum est objectum adequatum proportionatum intellectus Angelici, quantum ad cognitionem, & abstractivam, & intuitivam, sed mysteria gratiae sunt entia creata, ergò continentur inter latitudinem objecti Angelici, ergò in illa Angelus evidenter poterit tendere.

Dices: Totum ens naturale esse obje-

ctum intellectus Angelici, non vero supernaturale. Contrà: Illa mysteria gratiae supernaturalia in substantia, sunt entia creata, sed ens creatum est objectum adequatum intellectus Angelici, ut ipsi fateri debent; ergò negari non debet, quin ea possint cognoscere, cum nullus sit excessus in entitate finita ac limitata eorum.

Instabis: Excessum esse, eò, quòd sint

altioris ordinis, cum autem objectum non debeat excedere potentiam cognoscitivam in modo essendi, proinde Angelus non poterit ea cognoscere. Sed Contrà primò: Mysteria gratiae, licet sint altioris ordinis per respectum ad causam productivam vel ad subiectum, non sunt tamen altioris ordinis in entitate secundum se considerata, cum sint in determinata aliqua specie qualitatis, praecedentis ad ordine ad causam, vel ad subiectum; Quòd autem per respectum causae, vel ad subiectum sint altioris ordinis, parum est ad rem & quid purè extrinsecum, non vero intrinsicum. Contrà secundò: Falsum omnino est, quòd objectum non debeat excedere potentiam cognoscitivam in modo essendi, quia sic, primò nec Angelus posset cognoscere accidentia, nec privationes & negationes, nec entia materialia, quia haec omnia habent diversum modum essendi à potentia cognoscitiva Angelorum; nec valet responsio eorum, quòd per species concretae ista cognoscant, quia etiam ista sunt alienus ordinis in essendo. Contrà tertio: Si daretur intellectus creatus, cui lumen gloriae esset connaturale (ut hic Praeg. solemiter defenderunt Professores Seminarii Archi-Episcopi, tanquam possibile) visio Divina esset connaturalis, & tamen modus essendi Divinae Essentiae excederet in infinitum modum essendi huiusmodi intellectus, ergò. Contrà quarto: Quia, licet intellectus Angelico beato defactò sit visio supernaturalis, tamen non est ei supernaturalis, in quantum informatus est lumine gloriae: ergò excessus nihil facit. Contrà quinto: Hinc sequeretur, quòd nullus Angelus possit Deum videre in beatitudine, quia quantumcumque informatus per lumen, Deus eum in infinitum excedit.

Dices: Hic Sermonem esse de cognitio-

ne naturali, non supernaturali, qualis est visio, in naturali tantum nullus debet esse excessus, licet sit in supernaturali. Contrà ad illam visionem concurrat intellectus, sicut aliae potentiae ad sua objecta cognoscenda; ergò si excessus in consideratione

sideratione haberi debet, nec supernaturaliter cognosci poterit, quia Deus nunquam poterit eum elevare, sicut non potest elevare oculum ad percipiendum sonum, dulcedinem, vel alios sapores, eò, quòd ista excedant objectum oculi.

Probatum Conclusio secundò:

Angelus habens actum supernaturalem, experitur se illum habere, & Dominium, quod habet super tales actus, exigit, ut supposita eorum existentia, eos possit naturaliter cognoscere, ergò.

Dices: Angelus quidem noscere, se habere actus fidei, verbi gratia & amoris, non tamen noscere an sint supernaturales, quia eos tantum abstractivè cognoscit & non perfectè. **Contra,** Angelus sine discursu & immediatè illos actus in se experitur, ergò potest experiri illum actum esse supernaturalem, dato enim concursu Dei ad cognitionem actus, gratis dicitur solum concurrere ad cognitionem actus sub ratione communi, in qua convenit cum actibus naturalibus, & non ad rationem specificam supernaturalitatis, maximè cum utraq; ratio identificetur. Deinde Angelus videns clarè & distinctè Deum potest naturaliter per actum reflexum naturaliter experiri se habere talem visionem, sed tunc noscet se habere cognitionem claram & intuitivam Dei, ergò supposita elevatione intellectus Angelici, & concursu generali cognoscet naturaliter talem visionem esse supernaturalem. Sed contra conclusionem directè

nam, ut supra dixi. **R. 2.** negando consequens, argumentum enim laborat fallacià distributionis, arguit enim ab excessu secundum efficientiam ad excessum secundum entitatem & intelligibilitatem.

Instatur: Angeli non habent media naturalia ad cognoscenda hæc mysteria, ergò. **Ant.** probatur, quia nec species talium entium sunt Angelis magis debita, quàm ipsæ qualitates supernaturales; nec tales species possunt fieri per causas naturales, **R.** negando ant. ad cuius probationem dico, quòd vel species harum qualitatum habebunt Angeli sicut aliarum rerum creaturarum; vel poterunt intuitivè ea mysteria cognoscere sine speciebus, cum eis sint debite præsentia, quare ab ipsis rebus poterunt acquirere species. Sed

Urgetur: Species repræsentantes debent esse ejusdem ordinis cum mysteriis, ergò debent esse supernaturales & consequenter, non magis illis debita quam mysteria; probatur ant. quia species sunt entitativè proportionata ad repræsentandum objectum prout est in se. **R.** negando ant. quia species semper deficit ab objecto, aliàs oporteret speciem repræsentantem substantiam esse substantiam. Et licet species debeant esse proportionata non requirunt tamen similitudinem entitativam specificam, sed in communi spiritualitatis.

Arguitur 2. Quæ pendent ex libera Dei voluntate non possunt Angeli naturaliter cognoscere sed, &c. ergò. **R.** dist. ma. antequam adesse ponantur concedo, posita in eis & actu si creatis rebus subitent nego ma. & concessa mi. nego consequens. patet ex dictis. Imò etiam Angelus potest arguitivè cognoscere ipsum Deum ut Authorem supernaturalem, licet directè & immediatè id non possit.

Arguitur 3. Intellectus Angelicus indiget virtute elevante ad videndum Deum, quia ipse est supernaturale objectum, ergò etiam alia mysteria gratiæ videre non poterit sine elevatione tali. **R.** negando consequens, disparitas est. Quia Deus est objectum intrinsecè supernaturale, infinitè distans ab intellectu Angelico, speculum liberum & voluntarium, alia mysteria sunt tantum extrinsecè supernaturalia, in perfectione minora vel saltem non perfectiora, quàm ipsa substantia Angeli. Sed

Quæres: Quænam mysteria possit Angelus connaturaliter cognoscere? **R.** Habitus fidei, spei & charitatis supernaturales, actusque eorum, & opera meritoria de condigno vitæ æternæ, item habitus luminis gloriæ & gratiæ consummata, actusque beatificos, beatis inexistentes, quia actus isti omnes sunt entitates absolute, dicentes connotativè respectum ad objectum, unde non excedunt latitudinem intellectus Angelici magis quàm substantia ipsa Angeli. Verum quia respectum ad objectum connotant. Ideo.

Dico 3. Angeli non cognoscunt habitus & actus illos supernaturales nisi quoad entitatem absolutam in genere qualitatis. Probatur, quia mysteria illa vel sunt media ad salutem consequendam

XI

XI. Secundum

XII. Tertium

XIII. Angeli cognoscunt habitus illos quoad entitatem

VIII. Obijciuntur D. Bernardus.

Opponitur Autoritas D. Bernardi tract. ad Hug. cap. 5. ubi defendit quòd homilia 1. super missus est, docuerat, Neminem Angelorum cognovisse Mysterium incarnationis præter solum Archangelum missum à Deo; & D. Dionysii Cœlest. Hierarch. cap. 7. ubi ait, Angelos inferiores didicisse à superioribus Christum, & sic cognovisse Mysterium incarnationis, ergò Angeli nequeunt cognoscere mysteria gratiæ connaturaliter. **R.** negando consequens, quia de hoc mysterio est specialis difficultas, ut infra dicam. Deinde Sancti Patres non loquuntur de mysterio in actu posito, sed antequam poneretur, ut ex D. Bernardo clarè colligi potest; & transeat quòd etiam de in actu posito loquerentur, non est paritas de aliis, quia hoc mysterium non constat entibus creatis & finitis, sicut alia plura mysteria gratiæ. Jam ex ratione

IX. Argumentum in oppositum primum.

Arguitur Intelligibilitas cujuscumq; rei est naturali entitati ejus proportionata, sed mysteria gratiæ sunt supra naturam Angeli, ergò etiam supra intelligibilitatem. **R.** dist. ma. intelligibilitas est proportionata, ita quòd sicuti est posita etiam intelligi intellectu creatura vel increata, concedo ma. ita quòd solum possit intelligi eo modo, quo est ad extra producta nego ma. & dist. mi. sunt supra naturam Angeli productivam concedo, entitativam nego mi. & consequens. Itaque si semper ens deberet intelligi tantum eo modo quo est, sequeretur quòd substantia per accidens non posset cognosci, nec essentia divina per visionem divi-

dam vel salus & beatitudo in iis consistit, sed media ad salutem inveniuntur soli acceptationi divinæ quæ naturaliter nequit ab Angelis cognosci, utpote liberæ Dei voluntatis & benignitatis, sicut etiam objectum liberum est, & voluntarium speculum ipsiusmet beatitudinis, ergo quoad hanc formalitatem & respectum non continentur intra latitudinem objecti Angelici. Nec est necesse quod quando aliqua entitas absolute cognoscitur, cognoscatur etiam intuitivè, vel abstractivè, omnis respectus ejus, vel omnis terminus, sed sufficit quod arguitivè cognoscere possit. Ulteriùs

XIV.

Possunt cognoscere existentiam corporis Christi in Eucharistia.

Dico 4. Intellectum angelicum potest naturaliter intuitivè cognoscere existentiam corporis Christi in Eucharistia. Ita Scotus 4. d. 10. q. 8. pro qua notandum in Eucharistia sex deprehendi quæ particularis sunt considerationis; Primò est unio hypostatica, corporis & sanguinis Christi cum divinitate. Secundò efficientia hujus Sacramenti, seu Transubstantiatio panis & vini in corpus Christi. Tertio effectus, nempe sanctificatio suscipientis. Quarto desitio panis. Quintò existentia accidentium sine subiecto. Sextò, realis presentia corporis Christi. Tria prima non cognoscit Angelus, quia involvunt Deitatem, suntque extrinseca huic Sacramenta pro formali, vel involvunt specialem dependentiam voluntatis divinæ, ideo de his negat Scotus, quòd contineantur intra objectum intellectus Angelici. De reliquis

XV.

Probatur Conclusio primò:

Quia omnia continentur intra latitudinem objecti Angelici, ergò. Patet aut. quia substantia corporis Christi continetur, continetur etiam substantia panis, ergò ubicunq; fuerit, cognosci ab Angelo poterit, ergò etiam quando substantia panis erit absens, nam potentia potens cognoscere aliquid absens, potest etiam absentiam ex 2. de anima. text. 103. ubi dicitur per visum non cognosci solum lucem, sed etiam tenebras. Et si hæc cognoverit, cognoscat presentiam Christi in Eucharistia, quod probatur, quia ubi objectum est proportionatum potentia per se, modus accidentalis ipsius objecti non potest impedire cognitionem ejus, quia quod est per accidens non variat id quod est per se, sic enim res habent cognoscibilitatem sicut habent entitatem, substantia autem corporis Christi est prior, quam ille modus existendi, ergò etiam intelligibilitas erit prior, ergò modus non variabit eam utpote posterior, & accidentalis.

Dices: Modum qui connaturaliter intra latitudinem objecti continetur non variare rationem intelligibilitatis, sed iste modus Eucharisticus non continetur intra objectum Angelici intellectus, atqui proinde variat intelligibilitatem corporis Christi, & consequenter non poterit cum intelligere cum non habeat species nisi rerum naturalium. Sed contra 1. petitur principium tam ratione objecti, quam ratione specierum, est enim quid creatum, quod per species representari potest sicut quodcumque aliud. Contra 2. modus ille est intelligibilis ex sitapte natura postquam per Dei virtutem positus est adesse, ergò necessario dicit or-

dinem ad aliquem intellectum à quo naturaliter cognoscatur intuitivè, sed non ad intellectum divinum, quia hic non movetur nec mobilis est à rebus ad extra, ergò ad aliquem creatum naturaliter mobilem à quocunq; objecto finito tam ad propriam speciem, quam ad propriam cognitionem. Contra 3. iste modus est supernaturalis tantum quoad causam effectivam, non verò intrinsecè formaliter quoad entitatem.

Probatur Conclusio secundò:

Anima gloriosa potest cognoscere in Eucharistia presentiam corporis Christi, ergò & Angelus. Probatur aut. consequentia patet à pari: Anima Christi cognoscit naturaliter se esse ubicunq; est, ergò novit etiam se esse in Eucharistia, ergò etiam presentiam quæ ratione sui, & corporis sui ibi est. Consequentia probatur, quia non est possibile cognoscere se esse in Eucharistia, & non cognoscere modum, quo ibi existit, quia modus essendi in Eucharistia includitur in cognitione, quæ cognoscit se esse in loco, non enim potest cognoscere se esse in Eucharistia, & non cognoscere quod non sit extra hostiam, & quod pars non sit in parte hostiæ, quia hæc includitur in illa.

Dices: Animam cognoscere quidem se

esse ibi, sed non cum modo quo est, quia etiam humanitas Christi cognoscebatur à demonibus non cognito modo unionis, ergò. R. negando aut. cujus probatio nihil concludit, quia unio hypostatica est formaliter relatio ad terminum illimitatum, scilicet Verbum divinum, quæ proinde naturaliter cognoscitur, non cognito Verbo divino, quòd est supra naturalem attingentiam intellectus Angelici, presentia verò corporis Christi in Eucharistia non dicit respectum ad terminum illimitatum, quia si sub hoc respectu consideretur ratio ab intellectu Angelico non posse cognosci, ut adverti in notabili conclusionis. Si autem dicas ut aliqui Thomistæ dicunt, hoc esse animæ Christi particulare, ex hoc tamen ad Angelos consequentia fieri non debet, nihil dicit, quia statim infero ergò supernaturalitas non est ratio cur intellectus Angelicus illam presentiam nequeat cognoscere, alioquin etiam oblatet in anima Christi, quia nihil est cognoscibile naturaliter nisi quod cadit sub objectum illius potentia, si ergò hoc cadit sub objectum animæ Christi, cadit etiam sub objectum intellectus Angelici cum idem habeant objectum. Sed principaliter contra conclusionem

Opponitur: Non potest naturali ratio

ne demonstrari mysterium Eucharistiæ esse possibile, quoad existentiam accidentium sine subiecto, & existentiam corporis Christi sub illis sine modo quantitativo, nec desitio substantiæ panis & vini, cum ista omnia sint mirè credibilia & res supernaturales secundum substantiam, ergò nec est possibile Angelum naturaliter illud cognoscere. R. negando aut. cum ratione sua, quia non quodeunq; per se dem cognitum excedit quodeunq; naturaliter cognoscibile respectu intellectus Angelici, sicut respectu intellectus nostri consue-

Initiat

Instatur. Ille modus accidentium solitariè est supernaturalis tam ex parte efficientis, quam ex parte propriæ formalitatis, quia non est tantum supernaturalis sicut est visus relictus cæco, sed sicut unio hypostatica, ergò simpliciter excedit intellectum Angelicum. R. negando ant. cum sua probatione, quia visus cæco relictus est effectivè tantum supernaturalis secundum modum; modus autem accidentium, & existentia corporis Christi sub illis est effectivè supernaturalis secundum substantiam.

Dico 5. Intellectum Angelicum nequit suis visibus naturaliter cognoscere mysterium incarnationis etiam in actu positum. Est communis &

XIX. Non tamen mysterium incarnationis etiam in actu positum.

Probatum primò Autoritate Patrum. Augustini tract. 7. in Joannem dicitur: *Tantum eis innotuit quantum voluit, innotuit demonibus non per id quod est vita æterna, & lumen incommutabile, sed per quædam temporalia virtutis suæ effecta, & quando ea paululum suppressenda iudicavit, dubitavit de illo demonum princeps; Ubi docet, demonem quidem scivisse Christum venturum maximè ex Scripturis, non tamen ultra quam ei Deus permiserat, verum naturaliter non cognovit & certò, alioquin non dubitasset, suspicatus est ergò demon hunc esse Christum.* D. Bernardi de annunt. serm. 2. *Abyssus planè imperforabilis incarnationis Dominice Sacramentum, Abyssus impenetrabilis. Verbum caro factum est? Quis investiget? Quis attingat? Quis apprehendat.* Et tract. ad Hugonem de S. Victore cap. 5. *Modum deinde illum tam incomprehensibilem, quem & Virgo sollicita requisivit, unde queso docere queam angelum fuisse præcognitum? Mihi verò videtur nec ipsi quidem (ut pace ejus dixerim) qui nuntiabat. Quod & ipse fatetur, si ejus verba diligenter advertimus. Respondens quippe Spiritus Sanctus supervenit in te, nonne aperte mittit ad Magisterium Spiritus Sancti, cuius unzione doceatur de omnibus, quorum ipse sibi non præsumit scientiam, & dicitur at experiendo, quod audiendo non poterat? Denique subiungit; & Virtus Altissimi obumbrabit tibi, expressus profectò significans modum secretissimum Arcani incomprehensibilis & ineffabilis Sacramenti. Et tandem subdit: Porro autem si diabolus eam nec post conceptionem agnovit, Joseph utiq; dispensatione deceptus: Credi potest & Sanctus Angelus vel ante (& post) minimè innotuisse; Sanè enim reprobi Spiritus estis destituti sunt participatione gratiæ spiritalis, non tamen vivacitate industria naturalis.*

Probatum secundò Ratione: Quia non potest cognosci unio hypostatica humanitatis ad Verbum, nisi Verbum ipsum ad quod terminatur, cognoscatur; sed Verbum Patris æternum à nullo creato intellectu naturaliter videri & cognosci potest directè, cum sit ens simpliciter naturale, & speculum voluntarium, ergò. Probatum ma. quia sicut cognitione abstractiva non potest cognosci relatio, secundum esse & non dici, nisi cognito termino, ita nec relatio intuitiva, sed unio hypostatica est relatio simpliciter secundum esse ergò. An autem possit hoc mysterium arguitive ab Angelo cognosci lis est & pendet à pluribus aliis sententiis; juxta quas quilibet respondere debet. Sed contra conclusionem

Opponitur Autoritas Doctoris subtilis 4. sup. ubi vult Angelum quemcumque mysterium incarnationis naturaliter cognoscere, quærens enim, an aliquis intellectus creatus corporis Christi in Eucharistia naturaliter videat, respondet affirmativè, exponens Ambrosium super Lucam dicentem: *Malignum Spiritum latuisse mysterium incarnationis*, non esse absolute intelligendum, quasi simpliciter non habeat potentiam videndi illud, sed ex hypothefi, quòd non fuerit illis permissum uti illa sua naturali potentia videndi illud quoad esse suum formale, ergò. R. negando conseq. quia Scotus non concedit Angelo potentiam naturalem absolute in ordine ad esse formale hypostaticæ unionis, sed tantum in inordine ad circumstantias illius profusus extrinsecas ex parte Matris.

XX. Obicitur Doctor & explicatur.

Instatur. Unio hypostatica quoad esse suum formale non excedit limites objecti creati naturaliter motivi intellectus Angelici, cum sit formaliter creata, nec intrinsecè includens fundamentum, vel terminum, cum tantum sit unio extremorum, ergò etiam quoad esse suum formale poterat Angelus illud cognoscere. R. negando ant. cum sua ratione, quia licet unio hypostatica intrinsecè extrema non includat, ex propria tamen sua natura intrinsecè illa connotat, adeoque nequit distinctè cognosci non cognitis extremis.

Dico 6. Angelus non potest naturaliter directè distinctè cognoscere remissionem peccati. Est etiam communis. Probatum, quia peccatum non remittitur nisi Deus velit illud remittere vel per condonationem extrinsecam, nempe per actum liberum divinæ voluntatis; vel per infusionem alicujus formæ oppositæ illi peccato, sed Angelus neutro modo potest naturaliter cognoscere, ergò. Probatum mi. non primo, quia actus divinæ voluntatis utpote simpliciter infinitus est extra latitudinem objecti ipsius: Nec etiam secundò, quia illa forma non est Physicè opposita peccato, & licet sit moraliter, hoc tamen Angelus nequit cognoscere naturaliter, nisi cognoscat ordinationem Dei ratione cuius opponitur, quam non potest cognoscere; & quamvis videret actum supernaturalem charitatis, hic tamen non est plus Physicè oppositus peccato, quam ipse habitus charitatis, ergò nulla ratione naturaliter poterit cognoscere.

XXI. Nec remissionem peccati si directè.

QUÆSTIO VI.

De cognitione vespertina & matutina Angelorum.

Scotus in 2. d. 3. q. 9. §. Tertio persuadet propositum duplicem in Angelis commemorat naturalium notitiam, matutinam & vespertinam, utramque naturalem, prima est secundum speciem impressam divinæ naturæ; secunda ex rebus in proprio genere. Appellatur autem matutina, quia terminatur ad esse primum Ideale rerum. Secunda vespertina, quia ad esse reale, ex mente D. Aug. lib. 2. Gen. imperf. cap. 25. & 11. Civit. cap. 29. ubi opinaturs illos sex dies creationis non esse secundum

I. Quid intelligatur per cognitionem matutinam & vespertinam.

dium successione temporis, sed in cogitatione Angelica, cogitavi enim D. Aurelius Deum omnia eodem temporis momento creasse juxta illud Ecclesiast. 8. *Qui vivit in aeternum creavit omnia simul.* Moyses autem narravit secundum successione temporis ob ruditatem populorum, quibus loquebatur; verum tamen postmodum, senior & sapientior effectus omnino adstruit mundum per sex dies & successione temporis fuisse factum, ut ipsum fuisse retuli in secunda parte Physicæ disp. 2. q. 3. conclu. 3. ubi videri poterit. Nihilominus

II.
Sex dies Genes. 1. possunt accipi tropologicè.

Dico I. Congruè & commode potuit D. Augustinus distinguere sex dies quibus omnia Deus creavit, per duplicem eorum notitiam, matutinam terminatam ad primum illorum esse in Deo, & Vesperinam ad illorum esse reale extra causas, ita quod sex illi dies acciperentur tropologicè. Ita defenditur D. Augustinus à Scoto supra, à quo etiam sic probatur. Prius naturaliter novit Angelus creaturam in verbo per speciem impressam, quam in genere proprio, in quo non stando rediit in Verbum laudans eum ex opere suo, & in illo iterum videt rationem sequentis creaturæ naturaliter, ita quod quando Deus dixit: *Fiat lux*, vidit Angelus se in Verbo aeterno per speciem, & cum dictum est, *& facta est lux*, vidit se in genere proprio, & cum subtextitur *& factum est mane & vesperi dies unus*, ex se id est ex cognitione sui exsurrexit in laudem Dei, in quo vidit secundam creaturam, ita quod ista visio erat terminus præcedentis diei, & erat principium sequentis, in quantum vidit illam creaturam in genere proprio. Ita quoque ipse Augustinus sentit lib. 8. Gen. cap. 1. dicens, *sed quia illic ea dicuntur quæ vix humane usus notissimus habet, non difficile, imò promissimè primitus accipiuntur ad litteram, ut deinde ex illis quid etiam futurorum res gesta significaverint, excusatur.* Et lib. 13. cap. 24. *Attende iterum, quibus hæc legis: Ecce quod uno modo Scriptura effert, & vox personat. In principio fecit Deus Cælum & terram: Nonne multipliciter intelligitur, non errorum fallacia, sed verarum intelligentiarum generibus. Itaque*

III.
Quid Augustinus intellexerit per cognitionem matutinam.

Dico 2. Probabile est Augustinum per rerum notitiam matutinam in Verbo intellexisse visionem beatam ad differentiam naturalis cognitionis in proprio genere. Ita Scotus, ex lib. 4. Genes. D. Augustini cap. 22. & 23. & lib. 11. Civit. cap. 7. ubi ait: *Cognitio creaturae in seipsa decolorator est, ut ita dicam, quam, cum in Dei sapientia cognoscitur, veluti in arte, quæ facta est. Ideo vespera congruentius, quam nox dici potest. Et cap. 29. ipsam quoque creaturam melius ibi, hoc est, in sapientia Dei, tanquam in arte, quæ facta est, quam in ea ipsa sciunt Angeli Sancti, ac per hoc & seipsos ibi melius, quam in seipsis, verum tamen & in seipsis. Facti sunt enim & aliud sunt, quam ille qui fecit. Ibi ergo tanquam in cognitione diurna, in seipsis tanquam in vespertina. Multum enim differt, utrum in ea ratione cognoscatur aliquid, secundum quam factum est, an in seipso. Sicut aliter scitur rectitudo linearum, seu veritas signaturarum, cum intellecta conspiciuntur, aliter cum in pulvere describuntur. Et paulo post: Omnia hæc aliter in Verbo Dei cognoscuntur ab Angelis, ubi habent causas rationesque suas, secundum quas facta sunt,*

incommutabiliter permanentes, aliter in seipsis, clariore, hic obscuriore cognitione veluti in arte, operum; quæ tamen opera, cum ad ipsum creatorem laudem venerationemque referuntur, tanquam mane crescit in mente contemplantium. Ergo. Continetur, quia infra magis dicit quod cognoscenda verbo perscrutantur, fructio autem ad beatitudinem pertinet, ergo.

Dico 3. Est etiam veritati conformis Augustinum per cognitionem matutinam significasse matutinam, à vespertina distinctam. Ita Doctor supra. Et

Probatur: Cognitio matutina rerum creaturarum in Verbo ponitur communis omnibus Angelis bonis & malis, ergo non ponitur esse beata, cum tunc fuerint adhuc in statu & regula merendi. Sed

Dices: In Angelorum notitia non sunt tenebræ & errores, sed mane & vesperi habent tenebras admixtas, ergo male dicitur Angelos habere cognitionem matutinam, & vespertinam. R. negando consequens, quia mane accipitur hic pro primitate & prima rerum cognitione, in ordine ad primum esse ideale in mente divina.

Dices: Adhuc partes diei sunt quatuor mane, meridies, vesper, & nox, ergo si Angelorum notitiæ diei potest comparari, debent habere quatuor notitias. R. ne hoc esse difficile quatuor tales notitias eis concedere; Prima scilicet in Verbo abstractivè cognita, secunda in Angelis bonis in Verbo clare visis. Tertia vespertina intuitiva rerum in proprio genere & propria existentia. Quarta nocturna per species impressas

QUÆSTIO VII

De voluntate Angelina.

Voluntatem Angelicam per humanam, & hanc per illam congruentissimè explicari posse nemo est, qui ambigat, modo ea quæ ibi dixi hic non repetam, & que omnia, & particularia sunt brevibus adducam. Proinde

Notandum I. Voluntatem multipliciter accipi, primò enim accipitur pro natura cuiuslibet & rei inclinata ad sibi convenientiam, seu pro naturali inclinatione, ad aliquam suam perfectionem, verum hæc acceptio est valde impropria, nam licet connotet potentiam activam & passivam, de se tamen formaliter non dicit nisi solam propensionem, nec ullum actum habet, nec est indifferens ad quodcumque obiectum. Secundo accipitur pro appetitu instinctivo. Tertio pro volitione, in quo sensus dicit D. Augustinus lib. 1. Retract. cap. 6. *Voluntas est tam in potestate voluntatis, quam ipsa voluntas, id est nihil magis est in potestate voluntatis, quam ejus actus. Quarto pro potentia vitali appetitiva distincta immediatè contra intellectum & diffinitur à Scoto 3. quod sit appetitus cum ratione liber; Dicitur appetitus, quia præter appetitum naturalem communem omnium creaturæ, est in quolibet cognoscente, appetitus*

Actus vitalis, seu potentia specialis, quæ appetitus commoda & fugimus nociva: Cum ratione ad differentiam appetitus naturalis & sensitivi: Liber, eò quod non violentetur, & quod possit omnibus requisitis potest agere & non agere, tam quoad specificationem, quam quoad exercitium, seu tam quoad objecta & actus oppositos, quamdiu causa prima liberè agit, hac enim agente necessariò, voluntas amplius non possit esse indifferens, quia ageret ut mota à prima.

Christo eju, atq; Angelis supercelestibus. Verum libertas à necessitate (Intrinseca & vitaliter operans) eiq; & indifferenter Deo, universaq; tam male, quam bona rationali convenit Creaturæ. Et universim Patres omnes.

Probatur tertio Ratione: Angeli habent intellectum; ergo etiam voluntatem, ille enim hanc rectè inferit saltem de potentia ordinaria: Probatur proinde conseq. Omni rei connaturaliter inest inclinatio ad bonum sibi proportionatum, ut inanimatis appetitus innatus, sensitivus sensitivus & naturalis; ergo etiam voluntas creaturæ rationali. Confirmatur: Quia Angeli defacto possident illud bonum ad quod habent inclinationem, nempe infinitum per beatitudinem, sed beatitudo non est nisi per visionem & fruitionem; ergo habent intellectum & voluntatem.

Dico 2. Objectum voluntatis Angelicæ motivum ac terminativum est ens communissimè sumptum. Colligitur ex Scoto in 1. d. 3. q. 3. & in 2.

Probatur: Voluntas adæquatur intellectui, cum apta sit operari circa quodcunq; præcognitum, ergo idem est objectum utriusq; sub eadem ratione, sed objectum intellectus Angelici est ens comunissimè sumptum, ergo etiam voluntatis: probatur subsumptum, tum, quia ens sub utraq; ratione attingitur, nempe veri & boni: Tum quia intellectus differentiam inter verum & bonum constituit habens perfectam scientiam de ente, secundum omnes affectiones simplices & disjunctas.

Dico 3. De fide est in Angelis reperiri veram libertatem & verum liberum arbitrium.

Probatur primò ex Patribus tum supra: tum Aug. lib. 22. Civit. cap. 1. ubi ait: *Deus intelligentiam dedit spiritibus, & liberum arbitrium eidem nature intellectuali tribuit tale, ut si vellet Deum deserere continuo misera esset secutura.* D. Bernardo supra cap. 4. *Hoc namq; complebitur, quod nunc passim cuncta rationali (us jam dictum est) creaturæ commune videtur, liberum scilicet à necessitate arbitrium: erit etiam in electis hominibus, uti jam in sanctis est Angelis: Et cautum à peccato, & tutum à miseria: Similia habet infra cap. 9.*

Probatur secundò Ratione, seu deductione, de fide est Angelos bonos meritorie in gratia stetitisse & beatitudinem de condigno meruisse, malos culpabiliter cecidisse & justitiam primam amisisse, ac justè ad sempiternos cruciatus destinatos, sed si Angeli non haberent liberum arbitrium, nec mereri, nec peccare, nec justè puniri possent, nam ut dicit Divus Bernardus supra cap. 2. *Quod si ex necessitate & absq; consensu propriae voluntatis, mala bonave fieri possent; rationalis creatura, aut misera profecto nulla ratione deberet, aut beata penitus esse non posset, cui nimirum in utraq; parte id deesset, quod solum in ea miseria, sive beatitudine capax est: id est voluntas, ergo.*

Uuuuu Dico 4.

II. Libertas quid sit.

Notandum 2. Libertatem aliud non esse quam voluntatem sub negatione determinationis intrinseca ad unum, vel aptitudinale dominium suorum actuum, quod ab aliis proprietates immediatè voluntatem sequens dicitur. Libertas autem non requirit iudicium compositionis ad omnes suos actus, licet nihil sit volitum quin præcognitum, sufficit enim in multis simplex apprehensio, ut patet in appetitu sensitivo & ex experientia, quæ sentimus nos delectari in objecto impossibili, de quo nullum potest esse verum iudicium, verumtamen ad actus efficaces iudicium requiritur, nemo enim eligit media nisi iudicet affectionem finis sibi esse possibilem. Sunt proinde voluntatis actus (ipsa est causa totalis) alii efficaces, alii inefficaces, hi non sufficient ad electionem, bene tamen illi ut modo dixi, efficaces sunt absoluti, inefficaces significantur per *vellem* & denotat tantum affectum. Alii sunt deliberati, alii subiti, ad primos requiritur consideratio objecti & circumstantiarum, qualis ad electionem necessaria est. Actus subiti qui sine tali consideratione fiunt, suntq; duplices, quidam enim sunt primò primi, ut omnes actus sub reptitil tangentem voluntatem inopinatè & hi nullam involvunt libertatem: alii secundò primi, qui succedunt primis motibus & hi habent aliqualem libertatem, seu imperfectam deliberationem, qualem habent semidormientes & semiebrui, ut notat Cajet. in summa. Verbo delectatio, Navarrus in præludio 5. His prænotatis

III. In Angelis est voluntas.

Dico I. De fide est in Angelis dari voluntatem, verè productricem & operatricem vitaliter per actum elicivum.

Probatur primò ex Scriptura ex Pl. 102. *Ministri eju qui faciunt voluntatem eju.* Unde pro maximo merito adscribitur Angelis quòd adimpleant ejus voluntatem, nihil autem capax est meriti & demeriti nisi ratione voluntatis, & liberi arbitrii. Deinde 1. Petri 1. *In quem desiderant Angeli prospicere, sed desiderium & complacentia sunt actus voluntatis vel appetentis, vel quiescentis in possessione boni acquisiti.*

Probatur secundò ex Patribus Augustino lib. 12. Civit. cap. 9. dicente: *Bonam voluntatem in Angelis qui fecit, nisi ille, qui eos in bona voluntate, cum amore casto creavit.* D. Bernardi. lib. de grad. & lib. arb. cap. 4. *Hoc autem indubitanter sciendum, utramq; (libertatem à peccatis & à miseria) plenam & perfectam perfectum inesse animabus carne solutis, cum Deo pariter &* *F. Amandi Hermann Metaphysica.*

IV. Objectum est ens.

V. Est in ipsis vera libertas.

VI.
Nempe essen-
tialis.

Dico 4. In Angelis reperiri libertatem essen-
tialem, seu cum necessitate. Ita ex Patribus Au-
gustino in Enchiridio cap. 73. ubi ait: *Liberam*
esse voluntatem, quâ ita volumus esse beati, ut non
possimus velle esse miseri. Divo Bernardo cap. 9.
Hujus bipartite similitudinis sapientie & potentie
Dei (probat hominem triplici libertate DEO
assimilari) non quidem in gradu summo, sed qui
ipsi rament esset proximior, homo conditus est in pa-
radiso. Quid enim vicinius ad non posse peccare, vel
turbari (in quo utiq; jam Sanctos & NB. Angelos sta-
re, & Deum semper esse dubium non est) quam posse
& non peccare & non turbari. Addi D. Anselm.
de lib. arb. cap. 1. dicentem: *Eum esse liberiozem*
qui malum velle nequit.

VII.
Liberâ est
respectu cu-
juscunq; boni

Dico 5. Angelica voluntas libera est quoad
exercitium respectu omnium bonorum creatorum,
& etiam respectu ipsiusmet summi boni Increati.
Colligitur ex Scoto pluribus in locis & signan-
ter quodlib. 16. & 17.

Probatur prima pars: Tum quia
experimur nos cessare ab amore cujuscunq; ob-
jecti creati, non tantum cessante ejus confide-
ratione, sed etiam perseverante: Tum quia
nullum creatum bonum ostenditur pro nunc,
circa cujus amorem intellectus non possit in-
venire aliquam rationem mali, nempe mole-
stie, vel defatigationis, & sic voluntas ab eo
potest abstinere, & est talis non apparet, ad-
huc voluntas pro libitu suo potest actum sus-
pendere.

Probatur secunda pars primò:
Divina voluntas ideò summum bonum necessa-
riò & simpliciter diligit, quia per se recta est,
nequies ullatenus à recta regula discedere, cum
sit ipsa regula recta & rectitudo, sed voluntas
angelica non est sic per se recta, cum solum
participet rectitudinem Divinam habens ne-
cessario regulam superioris, à qua potest liberè
recedere vel volendo, vel saltem actum suspen-
dendo.

Probatur secundò: Quia intelle-
ctus potentia naturalis circa objectum suum
adequatam naturaliter operatur, voluntas ve-
rò e contra est potentia libera tendens liberè
ad bonum in commune; ergò etiam liberè sub
hac ratione ad bonum increatum. Confirma-
tur: Quia hoc est conformius naturæ liberta-

ris, & perfectò dominio suorum actuum. Et
Conclusio hæc est vera quoad hanc partem,
estò quòd admitteretur eam semper debere ha-
bere aliquam actum sub disjunctione, tum quæ
non semper necessariò cogitant de Deo, tum
quia nihil ipsos cogit ad talem dilectionem
cum infinita Dei bonitas Angelis viatoribus
(de his est potior fermo) non fit clarè visa.
Sed

Arguitur in Contrarium: Conveni-
entius est Angelicæ naturæ, quòd in operatione
sua nec laxetur, nec defatigetur; ergò non erit
libera quoad exercitium. Confirmatur: Quia
voluntas non potest suspendere quemcunq;
actum intellectus, saltem confusum, ergò nec
quemcunq; proprium. R. dist. ant. Con-
venientius est Angelicæ naturæ, & c. in ordine ad
potentiam necessariam & respectu entis natu-
ralis concedo antec. respectu potentie libere,
nego antec. & conseq. Huic enim est perfe-
ctius posse agere & non agere, quam opposi-
tum. Ad Confirm. R. quòd quemadmodum
voluntas potest suspendere omnem aliam (pri-
mâ exceptâ) cognitionem subdisjunctione,
quantum ad productionem, continuationem,
intensionem & conversionem ad hoc, vel illud
objectum, ita etiam voluntas potest, nam sicut
dicit D. Augustinus 11. Trinit. cap. 3. & 13.
cap. 27. *Intelligimus cum volumus.*

Instatur: Si esset aliquis actus volendi
in quo non esset ulla ratio mali, nec in ejus ca-
rentia apparet aliqua ratio boni, voluntas
non posset ab eo cessare, ergò. R. dist. ant. Non
posset ab eo cessare tendendo in eum ratione
aliqua opposita concedo: per puram omis-
sionem nego.

Urgetur: Angelus nunquam cessavit
ab actu secundo; ergò verissimile est non pos-
se. R. ant. non esse adeò per se notum, & c.
transeat, consequens est absolute falsum. Cessat
enim nunquam cessarunt à motu; ergò non
possunt?

Cætera quæ de voluntate Angelica dici
debent inferius expeditam agendo de gratia,
merito, peccato, missionibus & c. pronuntia-
fiant ista. Sit igitur pro rectum ad
intellectum.

✠✠✠

